

منطقه و روش های تعیین آن

تعريف منطقه

منطقه بخشي از يك کشور است که وحدت آن ناشی از داده های آب و هوایی ، گیاهی ،
ناهمواری ، اقتصادی ، سیاسی ، اداری و فرهنگی باشد.

جنبه های مختلف منطقه

- بخشی از فضا و سرزمین را شامل می شود.
- در تعدادی از عوامل و ویژگی های خود وجه اشتراك دارد.
- دارای روابط عملکردی در شاخص هاست.
- بعد از سطح مالی و بالاتر از سطح شهری قرار دارد.

انواع منطقه

- منطقه شهري
- منطقه قانوني
- منطقه ارگانیک
- منطقه قطبي
- منطقه جغرافيايي
- منطقه کاربردى
- منطقه برنامه ريزي
- منطقه همگن
- منطقه خدماتي

□ **منطقه جغرافیایی:** عوامل طبیعی مانند شکل زمین ، اوضاع اقلیمی ، خاک ، پوشش گیاه و ...
مبنای مرزبندی قرار می گیرند.

□ **منطقه کاربردی:** برحسب پیوستگی و همبستگی کاربردی و متقابل دوسویه اجزاء متشکله آن
تعریف می شود.

□ **منطقه برنامه ریزی:** برحسب هدف های برنامه ریزی ، شیوه های پیشنهاد شده و توسعه مورد
انتظار تعریف می شود.

مناطق ارائه شده توسط جان فرید من در مناطق برنامه ریزی

- مناطق هسته ای - مناطق مرزی دارای منابع

- نواحی انتخابی عقب مانده - مناطق دارای مسائل ویژه

□ **منطقه همگن:** از نواحی همجواری تشکیل می شود که اختلاف محل به محل درون آن بسیار ناچیز است.

متغیرهای تعیین منطقه همگن

- ویژگی های بهره برداری از زمین
- میزان بهره برداری
- نوع استفاده از زمین
- محصولات عمده
- سطح تکنولوژی
- ترتیب مالکیت زمین
- ویژگی های جمعیتی
- نظام شبکه حمل و نقل
- خدمات اجتماعی و تسهیلات عمومی
- ساختار اقتصادی-اجتماعی
- تولید
- توزیع
- محیط
- زمان
- نیازمندی ها

□ **منطقه خدماتي:** محدوده اي است که در آن خدمات پستي ، حمل و نقل ، تجارت داخلي و خارجي و... ارائه مي گردد.

□ **منطقه شهري:** منظومه اي از شهرهاي بزرگ و كوچك که در يك محدوده جغرافيايي با محدوده سياسي و اداري معين استقرار يافته باشند.

□ **منطقه کانوني:** بين نواحی این منطقه ارتباط و کنش و واکنش وجود دارد و عملکردهای رهبري در يك ناحیه متمرکز هستند.

□ **منطقه ارگانیک:** مردم این منطقه را با وابستگی های متقابل که از منافع مشترك برمي خيزند به يکديگر پيوند مي دهند.

□ **منطقه قطبي:** يك شهر به عنوان قطب يا ايجاد ميدان مغناطيسي و حيطه نفوذ عمل نموده و تمام فعاليت های منطقه را به خود جذب مي نمايد.

حوزه نفوذ

□ محدوده اي اطراف شهر است که بیشتر ارتباط عملکردي را با شهر اصلي داراست يا ساکنين آبادي هاي واقع در آن براي برخورداري از خدمات شهري به طور روزمره ناچار به مراجعه به شهر اصلي مي باشند.

عوامل مؤثر در تعیین حوزه نفوذ يك شهر

- عرضه كالاهاي شهري و تدارك مصنوعات ساخته شده در شهر
- ارائه خدمات درماني و بهداشتي مستقر در شهر
- خدمات سياسي و اداري متمرکز در شهر
- ارائه سرويس هاي خدماتي و تعميراتي موجود در شهر
- شبکه ارتباطي و امكانات حمل و نقل مسافري و كالايي

- پسرانه (*Hinterland*)

نواحی اطراف شهر اعم از حوزه نفوذ یا کشش آنهاست.

- حوزه کشش

شعاع و حوزه برد کالاها و خدمات است که با شدت و ضعف نقش شهر و حجم تقاضا.

تقسیمات منطقه

▣ خرد منطقه

جمعیت: بین 500 هزار تا 250 هزار نفر

حداکثر شعاع دسترسی: 20 تا 50 کیلومتر

و رده خدماتی: مراکز تجاری، اداری، بازارهای محلی، فرمانداری، عمده فروشی
بیمارستان درجه 1

▣ ناحیه

جمعیت: 50 هزار تا 250 هزار نفر

حداکثر شعاع دسترسی: 20 تا 50 کیلومتر

رده خدماتی: دارای فرمانداری و بخشداری (در مرکز ناحیه بیمارستان،
فرمانداری، مرکز تلفن و بانک توصیه می شود)

تقسیمات منطقه (ادامه)

منظومه

جمعیت: بین 10 هزار تا 50 هزار نفر

حداکثر شعاع دسترسی: 10 تا 20 کیلومتر

* در مرکز منظومه عناصر توزیعی شامل بخشداری، دهرداری، بانک، مرکز تلفن، باجه تلفن و دبیرستان توصیه می‌گردد.

مجموعه

جمعیت: بین 1000 تا 10000 نفر

حداکثر شعاع دسترسی: 5 کیلومتر

* از نظر عناصر توزیعی دارای باجه تلفن، باجه پست، خانه بهداشت و مدرسه راهنمایی است.

تقسیمات منطقه (ادامه)

روستا □

جمعیت: تا 1000 نفر

حداکثر شعاع دسترسی: حدود 1 کیلومتر

رده خدماتی: حداقل دارای دبستان است.

روش های تعیین منطقه

□ منطقه بندی سرزمینی

تقسیم یک سرزمین به مناطقی با مرزهای معین

معیارها:

1. شرایط طبیعی
2. وسعت کشور
3. درجه همگنی جامعه
4. شاخص های توسعه اقتصادی
5. تحرك عوامل تولید
6. تحرك کالاها
7. مرزهای سیاسی و اداری

روش هاي تعيين منطقه (ادامه)

□ روش عددي وزن بندي

محدوده مورد مطالعه به بخش هاي مشابهي از نظر مساحت تقسيم شده و در هر بخش شاخص هاي اقتصادي مشخص مي گردد و با دادن وزن به هريك از عوامل فوق ، جاگاه نسبي هر بخش روشن مي شود.

□ روش تحليل جريان ها

جهت و شدت جريان هاي موجود بين يك مركز جمعيتي و نقاط جمعيتي پيرامون آن ، تعيين کننده است.

روش های تعیین منطقه (ادامه)

روش تحلیل جاذبه ای □

تأکید بر جریان های بالقوه بین مراکز است.

T_{ij}

مدل ریاضی:

$$T_{ij} = k \left[\frac{P_i P_j}{d_{ij}^2} \right]$$

قدرت جاذبه بین دو شهر یا دو مرکز جمعیتی

توده دو مرکز i و j (جمعیت و...) $P_i P_j$

فاصله بین i و j d_{ij}^2

عدد ثابت k

$$V_{ij} = k \left[\frac{P_j}{d_{ij}} \right]$$

V_{ij}
توان جاذبه مرکز j از مرکز i

$$V_i = k \sum_{j=i}^n \left[\frac{P_j}{d_{ij}} \right]$$

با تشکر از توجه شما